

G'AFUR PO'LATOVNING "HERIRUD FARYODI" VA XOLID HUSAYNIYNING "SHAMOL ORTIDAN YUGURIB" ROMANLARI: BADIY TAHLIL VA G'OYAVIY QIYOS

Dilshodbek Sharipov,
dilshodbeksharipov93@gmail.com

Tayanch doktorant
Namangan davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada G'afur Po'latovning "Herirud faryodi" hamda Xolid Husayniyning "Shamol ortidan yugurib" romanlari mavzu, obrazlar, muallif pozitsiyasi, urush va fojiaiy taqdirlar tasviri hamda axloqiy-falsafiy g'oyalari nuqtayi nazaridan solishtirib tahlil qilinadi. Har ikkala asarda inson ruhiyati, vijdon azobi, kechirim va poklanish g'oyalari asosiy g'oya sifatida ilgari surilgan.

Kalit so'zlar. Herirud faryodi, Shamol ortidan yugurib, G'afur Po'latov, Xolid Husayniy, urush mavzusi, vijdon azobi, axloqiy tanlov, kechirim, qochqinlik, inson ruhiyati, badiiy tahlil.

A LITERARY AND IDEOLOGICAL COMPARISON OF G'AFUR PO'LATOV'S THE WAIL OF HERIRUD AND KHALED HOSSEINI'S THE KITE RUNNER

Dilshodbek Sharipov,
dilshodbeksharipov93@gmail.com

PhD Researcher
Namangan State University

Annotation. This article provides a comparative analysis of G'afur Po'latov's Herirud Faryodi and Khaled Hosseini's The Kite Runner in terms of theme, characterization, authorial stance, the depiction of war and tragic destinies, as well as moral-philosophical ideas. In both works, the central concepts revolve around the human psyche, feelings of guilt, forgiveness, and the quest for redemption.

Keywords. Herirud Faryodi, The Kite Runner, G'afur Po'latov, Khaled Hosseini, war theme, moral choice, conscience, redemption, refugee experience, human psyche, literary analysis.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ И ИДЕЙНЫЙ СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РОМАНОВ ГАФУРА ПОЛАТОВА «КРИК ГЕРИРУДА» И ХАЛЕДА ХОССЕЙНИ «БЕГУЩИЙ ЗА ВЕТРОМ»

Дилшодбек Шарипов
dilshodbeksharipov93@gmail.com

m

Докторант базовой докторантуры
Наманганский государственный
университет

Аннотаци. В данной статье проводится сравнительный анализ романов Гафура Полатова «Крик Герируда» и Халеда Хоссейни «Бегающий за ветром» с точки зрения тематики, образной системы, авторской позиции, изображения войны и трагических судеб, а также нравственно-философских идей. В обоих произведениях центральное место занимают темы человеческой психологии, угрызений совести, прощения и духовного очищения.

Ключевые слова. Крик Герируда, Бегающий за ветром, Гафур Полатов, Халед Хоссейни, тема войны, нравственный выбор, угрызения совести, прощение, опыт беженцев, человеческая психология, литературный анализ.

KIRISH

Urushning yaxshisi bo'lmaydi. Ammo eng dahshatli urush-fuqarolar urushi. Negaki, u avloddan avlodga "meros" o'tib, abadiy davom etadi![1] – deb O'tkir Hoshimov aynan Afg'on urushi haqida gapirgan bo'lsa ajab emas. Avloddan avlodga o'tib kelayotgan bu urush dunyo adabiyotida eng og'riqli va chuqur tahlil etilgan yo'nalishlardan biridir. U haqida ko'plab asarlar yaratilgani hech kimga sir emas. Turli millat vakillari o'z milliy fojialari haqida yozgan asarlari orqali insoniyatga xos ruhiy tushkunlik, kechirim, pushaymonlik va poklanish g'oyalarini yoritishga uringan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bu mavzuda O'tkir Hoshimovning "Tushda kechgan umrlar"[2], Qo'chqor Norqobilning "Quyoshni kim uyg'otadi"[3], Abdurashid Normurodovning "Qonli yo'rgaklar"[4], Isoqjon Nishonovning "Afg'on shamoli"[5], Nabi Jaloliddinning „O'limning rangi“[6], Nabijon Hoshimovning "Afg'on fig'onlari yoxud tilmoch Samarqandiyning ko'rgan-kechirganlari"[7]kabi roman va qissalar yozildi. Bular ichida bizni diqqatimizni tortgan G'afur Po'latovning "Herirud faryodi" asari hamda afg'on-amerika yozuvchisi Xolid Husayniyning "Shamol ortidan yugurib" (The Kite Runner) romani bo'ldi. G'afur Po'latovning "Herirud faryodi"[8] asari Afg'on urushi fonida yozilgan bo'lib, o'zbek askarining kechinmalari orqali universal fojialarni ochib

(4th international scientific and practical conference)

beradi. Xolid Husayniyning “Shamol ortidan yugurib” (The Kite Runner) romanida esa afgʻon oilasi taqdiri orqali Vatandan ayrilish, ayb va sadoqat mavzulari yoritilgan. Ikkala asar bir-biriga turli milliy-estetik uslubda yaqin, ammo maʼno va gʻoya jihatidan oʻta bogʻliqdir.

NATIJALAR

Ikkala roman tahlil qilish jarayonida ulardagi oʻxshash va farqli jihatlarni quyidagi qiyoslash mumkin

1. Urush fonidagi insoniy fojialar

“Herirud faryodi” — bu asosan sovet davrida Afgʻonistonga yuborilgan oʻzbek askarining ichki olami, koʻz oʻngida kechgan fojiviy holatlar, aybsiz begunoh afgʻonlarning qoni va u yerda adolat izlash haqida. Bu urush tashqaridan “baynalmilal burch” sifatida koʻrsatilgan boʻlsa-da, asar uni insoniy fojia sifatida tasvirlaydi.

“Shamol ortidan yugurib”da esa urushning boshlanishi, Tolibon rejimi va Vatanni tark etish kabi motivlar mavjud. Biroq urushdan koʻra muhimroq boʻlgan — bu qahramon Amirning ichki urushidir: u Hasan oldidagi xatosi uchun butun umrini tavba bilan oʻtkazadi.

2. Ruhiy ziddiyat va axloqiy tanlovlar

Poʻlatovning qahramoni — ichki ogʻriq va vijdon azobi bilan yashaydi. U oʻzini aybdor his qiladi, begonalar yurti — Afgʻoniston tuprogʻida urush olib borish uning insoniyligini yemirayotganini angelaydi. Bu ichki kurash asarning falsafiy qatlamini belgilaydi.

Husayniy qahramoni — Amir ham shunga oʻxshash kechinmalarni boshdan kechiradi. Hasan unga boʻlgan sadoqati, halolligi va oʻzini qurbon qilishi fonida, Amirning jimligi va qochishi uni butun umr qiynaydi. Kechirim soʻrash va u yerga qaytish, Hasanning oʻgʻlini asrab olish orqali oʻz xatosini toʻgʻrilashga urinadi.

3. Tarixiy va ijtimoiy kontekst

“Herirud faryodi” asarida Sovet armiyasining Afgʻonistonga bostirib kirishi, harbiy topshiriqlar, ularga boʻysunishga majbur boʻlgan askar, urushning chindan ham “baynalmilal burch” emasligi ochiq-oydin ifodalanadi. Oʻzbek xalqining bu urushdagi bevosita ishtiroki va uning oqibatlari muallifni qiynaydi.

“Shamol ortidan yugurib” romani esa Afgʻoniston tarixining bir necha bosqichlarini aks ettiradi: Shoh Muhammad Zohir davridan boshlab, Sovet istilosi, Tolibon rejimi va qochqinlik muammolari izchil tarzda yoritiladi.

4. Asarlarning badiiy uslubi

Gʻafur Poʻlatov oʻziga xos lirik-falsafiy ohangda yozadi. Uning tili poetik, tasvirlari kuchli, ramzlar esa chuqur maʼno kasb etadi. Ayniqsa, Herirud daryosi obrazining faryod bilan uygʻunlashuvi — bu oʻzbek askarining ichki faryodidir.

Xolid Husayniy esa sodda, ammo samimiy va o‘qilishi oson tilni tanlagan. Uning uslubi voqeyiy tafsilotlarga boy, ramzlar orqali mazmuni kengaytiradi (masalan, gilam uchirish, sozanda bola va havo sharlari ramzlari).

5. Asosiy g‘oya va falsafiy xulosa:

Ikkala asarda ham insoniylik, vijdon, kechirim, poklanish, sadoqat va halollik g‘oyalari markazda turadi. Har ikki muallif urushni nafaqat siyosiy voqea, balki **inson ruhiyatidagi halokat** sifatida talqin qiladi. “Faryod” va “Shamol” — bu metaforik jihatdan ichki og‘riq, xalqning hayqirig‘i, begunohlikning nidosidir.

XULOSA

G‘afur Po‘latov va Xolid Husayniy ikki turli millat vakillari bo‘lishiga qaramay, ularning romanlarida insoniyatga umumiy bo‘lgan fojialar, muammolar va ruhiy kechinmalar tasvirlangan. “Herirud faryodi” va “Shamol ortidan yugurib” asarlari — bu urushda yo‘qotilgan begunohlik, o‘ziga kechirim topish va insoniy qadrni anglash haqida yozilgan badiiy manifestlardir. Ikkala asarni o‘qigan o‘quvchi eng avvalo o‘z vijdoni bilan yuzma-yuz qoladi. Bu fikrlarni quyidagicha xulosalash ham mumkin yoki quyidagi jadvalda ifodalash mumkin.

Yo‘nalish	<i>Herirud faryodi</i>	<i>Shamol ortidan yugurib</i>
Urush va uning ta’siri	Afg‘on urushi fonida insoniylik, vijdon va ayb hissi ochib beriladi	Sovet istilosi, ichki urush va Tolibon zulmi orqali fojiali insoniy kechinmalar
Qochqinlik va Vatansizlik	Afg‘onistonga borgan o‘zbek askari ko‘zidan tasvirlangan	Amir va uning otasi qochqinlikda AQShda hayot quradi
Axloqiy tanlov	Qahramonlar qiyin tanlovlar qarshisida qoladi	Amirning Hasan oldidagi aybi, uni qoplashga urinishlari asosiy chiziq

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Hoshimov O‘. Daftar hoshiyasidagi bitiklar, Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2018.
- Hoshimov, O. (2015). *Tushda kechgan umrlar*. Toshkent: Meriyus.
- Norqobil, Q. (2007). *Quyoshni kim uyg‘otadi*. Toshkent: Sharq.
- Normurodov, A. (1991). *Qonli yo‘rgaklar*. Toshkent: O‘zbekiston.
- Nishonov, I. (2016). *Afg‘on shamoli*. Toshkent: Yangi asr avlodi.
- Jaloliddin, N. (2021). *O‘limning rangi*. Toshkent: G‘afur G‘ulom.
- Hoshimov, N. (2015). *Afg‘on fig‘onlari yoxud tilmoch Samarqandiyning ko‘rgan kechirganlari*. Toshkent: Tafakkur.
- Po‘latov, G. (2022). *Herirud Faryodi*. Toshkent: Qamar media
- Husayniy, X. (2016). *Shamol ortidan yugurib*. Toshkent: Yangi asr avlodi.